

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vad är Meningen med Läxor, egentligen?

En kvalitativ studie om lärares och elevers uppfattning om syftet med läxor

Pernilla Enarsson, Evelina Fogelberg och Suzana Geshtakovska

LAU 395 Examensarbete, avancerad
nivå

Handledare: Henrik Friberg-Fernros

Examinator: Folke Johnasson

Rapportnummer: HT13-2490-02

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

- Titel:** ”Vad är Meningen med Läxor, egentligen?” En kvalitativ studie om lärares och elevers uppfattning om syftet med läxor
- Författare:** Pernilla Enarsson, Evelina Fogelberg och Suzana Geshtakovska
- Termin och år:** Höstermin 2013
- Kursansvarig institution:** Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet
- Handledare:** Henrik Friberg-Fernros
- Examinator:** Folke Johnasson
- Rapportnummer:** HT13-2490-02
- Nyckelord:** Läxor, syfte, elever, lärare

Sammanfattning:

Läxor har nu för tiden en central och självskriven roll i dagens skola. Läxor är ett ämne som länge varit nästintill osynligt och som inte ens problematiserats i lärarutbildningen, men som nu börjar ifrågasättas. Dessutom ser vi läxans frånvaro i Lgr11 som intressant att undersöka eftersom det således saknas riktlinjer kring läxans utformning. Därför fann vi det intressant att undersöka elevers och lärares uppfattning vad gäller syftet med läxor. Detta blev den huvudsakliga frågeställningen för denna uppsats. För att besvara frågeställningen valde vi att genomföra en kvalitativ undersökning med samtalsintervju som metod. Samtalsintervjuer genomfördes med elever och lärare. Den riktade sig till åtta elever i en klass i årskurs nio och till fyra av deras lärare. Det material som vi har använt oss av och som också är grunden till vår undersökning är de tre mest etablerade lärandeteorierna: behavioristisk, kognitivistisk/konstruktivistisk och socio-kulturell lärandeteori samt olika forskningar som har gjorts kring läxans syfte. Resultaten av undersökningen visar att elever och lärare verkar ha en relativt gemensam bild av läxornas syfte, att de i huvudsak är till för förberedelse och repetition för att eleverna ska nå målen, men också för att lära för framtiden. Vi har genom detta arbete blivit medvetna om att man som lärare bör ge läxor som är meningsfulla för eleverna och som bidrar till elevernas personliga utveckling.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 SYFTE	4
2. TEORETISK ANKNYTNING.....	5
2.1 DEFINITIONEN AV LÄXA.....	5
2.2 TIDIGARE FORSKNING	6
2.3 LÄRANDETEORIER OCH KOPPLING TILL LÄXOR.....	6
2.3.1 Behaviorism.....	7
2.3.2 Kognitivism/konstruktivism	8
2.3.3 Sociokulturell lärandeteori.....	9
2.4 VAD ÄR EN GOD LÄXA	10
2.5 LAGAR OCH RIKTLINJER.....	12
3. METOD	13
3.1 VAL AV METOD – KVALITATIV UNDERSÖKNING	13
3.2 URVAL.....	14
3.3 INTERVJUUTFORMNING OCH GENOMFÖRANDE.....	15
3.4 ANALYSMETOD.....	15
3.4.1 Behavioristisk idealtyp	16
3.4.2 Kognitivistisk/konstruktivistisk idealtyp	16
3.4.3 Socio-kulturell idealtyp	17
3.5 UNDERSÖKNINGENS TILLFÖRLITLIGHET.....	17
3.6 ETISKA PRINCIPER.....	18
4. RESULTAT OCH ANALYS	19
4.1 ENLIGT DEN BEHAVIORISTISKA IDEALTYPEN.....	19
4.2 ENLIGT DEN KOGNITIVISTISKA/KONSTRUKTIVISTISKA IDEALTYPEN	21
4.3 ENLIGT DEN SOCIO-KULTURELLA IDEALTYPEN.....	24
4.4 ÖVRIGT	26
5. DISKUSSION OCH SLUTSATSER.....	27
REFERENSER OCH REFERENSLISTA.....	30
BILAGA 1	31

1. Inledning

Läxan är ett omtvistat ämne i dagens samhälle. Ämnet diskuteras flitigt i media, på skolor, i kollegier på skolor och bland föräldrar i hemmen. Det som diskuteras är huruvida läxan behövs för att ge den ultimata utbildningen. I nuvarande läroplan Lgr 11 (Skolverket, 2011) nämns inte läxor överhuvudtaget, vilket kan tolkas som att läxan inte är ett obligatorium. Många röster gör gällande att läxan bör inkluderas i undervisningen på skolan för att bli så rättvist som möjligt för eleverna då många elever inte har samma möjlighet att få hjälp med läxor i hemmet. Därav fördelen att ha med läxor som en del i undervisningen på skolan. Andra röster anser att läxan är en självklar del av vår skolgång och som ses som en norm. Många av dessa röster vill att läxan görs i hemmet eftersom det ger en inblick i barnens skolgång, vilket inger en trygghet för många föräldrar. I och med Lgr 11 (Skolverket, 2011) har kraven på det som eleverna ska uppnå höjts samtidigt som ämnet läxa lyser med sin frånvaro och inte alls nämns i de nya styrdokumenterna. Men, vilket är då syftet med läxor? Vår idé om uppsatsen föddes då vi insåg att läxor är ett hegemoniskt fenomen, en norm som inte ifrågasätts, som vi tycker borde undersökas djupare för att få en stadigare vetenskaplig grund. Vi tyckte att det vore intressant att ta reda på lärares och elevers uppfattning om läxans syfte.

1.1 Syfte

Faktumet att läxan inte nämns i styrdokumenterna samtidigt som den är ett viktigt moment i både lärarnas och elevernas vardag gjorde att vi blev intresserade att undersöka problematiken vidare. Dessutom är detta ett pågående diskussionsämne bland skolpersonal och i hemmen. Därför är syftet med vår undersökning att undersöka vilken uppfattning lärare och elever har vad gäller syftet med läxor.

2. Teoretisk anknytning

I detta kapitel kommer vi att presentera olika begrepp som är av stor vikt för denna undersökning. Vi kommer att ta upp definitionen av läxa, varför vi har läxor, vad en god läxa är, olika pedagogiska perspektiv, lärare och elevers perspektiv samt vad styrdokumentet säger om läxor.

2.1 Definitionen av läxa

När vi söker definitionen av *läxa* finner vi på Nationalencyklopedins hemsida¹ en rad olika alternativ såsom läxa, hemläxa och hemuppgift. Med ordet *läxa* menas en skoluppgift som är avgränsad och som är en hemuppgift. Ordet *hemläxa* liksom *hemuppgift* definieras enligt Nationalencyklopedin med definitionen ”skoluppgift som skall utföras i hemmet”.

Keszei (2008) har i sin magisteruppsats *Läxa – En gränslös undervisning?* definierat läxa som en uppgift som syftar till att eleven ska nå målen för skolundervisningen, som är obligatorisk eftersom den är anmodad av en lärare och det är elevens skyldighet, enligt Skollagen (SFS 2010:800, 7 kap, 17§) att ”delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen”. Således är inte läxor något frivilligt som eleven kan välja att göra eller inte göra. Om en elev själv väljer att frivilligt syssla med skolarbete på sin fritid räknas inte detta som läxa, enligt Keszei.

Även om definitionerna pekar mot att uppgifter givna i skolan ska utföras i hemmet finner vi att det finns olika platser på var läxor utförs. Många skolor erbjuder så kallade läxtillfällen på skoltid och därför kan vi i verkligheten skönja att läxor inte enbart utförs i hemmet utan även på skolan. Vi har i vår studie därför valt att inte reglera läxornas utförande till efter skoltid eller att det nödvändigtvis måste ske i hemmet. Det har vi hållit öppet.

Slutligen skulle vi kunna sammanfatta alla dessa definitioner med att de begrepp som nämnts ovan har att göra med att elever får en uppgift i skolan som ska genomföras utanför ordinarie lektionstid och skall hjälpa till att eleven når undervisningens mål. Detta sker på elevens eget initiativ och ansvar.

¹ www.ne.se

2.2 Tidigare forskning

Det finns förvånansvärt lite svensk forskning om ämnet läxor och dess syfte. Dessutom tenderar den forskning som finns vara tämligen gammal som till exempel, i rapporten *Läxor – hemarbetets utformning och effekter* från 1990 har Ebbe Lindell sammanställt forskningsresultat från tio olika rapporter utförda mellan åren 1963-1971, vilka knappast kan kallas aktuella idag. Lindell kunde inte heller dra några slutsatser från de svenska resultaten i sin sammanställning däremot kunde han visa att läxläsning har effekt genom att sammanställa internationella studier (Johansson och Törnqvist, 2006). I motsats till det svenska underskottet forskas det mycket om läxor och dess syfte i exempelvis USA och har gjorts sedan 70 år tillbaka.

Det har visserligen skrivits flera c-uppsatser och examensarbeten inom lärarprogrammen vid de svenska universiteten om läxor. Exempelvis kan vi nämna Danielsson/Enemar (2008) som behandlar lärares syn på läxor på låg- och mellanstadiet. Dock nämns det ingenting om läxor i vår nuvarande läroplan Lgr 11 (Skolverket, 2011). Det gjorde att vårt intresse väcktes för att göra en studie för att undersöka högstadielärare men framförallt elevers inställning till läxor.

Hellsten (1997) nämner, liksom Epstein och Van Voorhis (2001), att anledningar till att lärare ger läxor är bundna till sex olika syften nämligen, förberedelse, tidsstrukturen, kontroll och styrning, kärlek och omsorg, identitet och status samt gemenskap och kontakt. Dessa syften kommer att presenteras närmare under de följande teoriavsnitten och dessutom kommer vi koppla dem till de tre lärandeteorier vi har valt att undersöka.

2.3 Lärandeteorier och koppling till läxor

Inom utbildningsvetenskap pratar man oftast om grundläggande perspektiv på lärande. I vår studie har vi valt att rikta in oss på tre specifika lärandeperspektiv, nämligen: behavioristiskt, kognitivistiskt/konstruktivistiskt och sociokulturellt perspektiv. I och med vårt ämne och vårt syfte med vår uppsats anser vi att det är relevant att ta upp dessa perspektiv eftersom läxan har haft olika syften inom de olika pedagogiska teorierna. De olika lärandeteorier har alltid haft med läxor i lärandeprocessen som en del av uppfostringssyftet att göra. Det perspektiv som dagens skola bygger sin undervisning på är det sociokulturella perspektivet där fokus

ligger på att elever ska lära sig genom interaktion med andra elever och i specifika sammanhang. I följande avsnitt kommer vi att presentera de olika lärandeteorier och dess annorlunda syn på läxor samt läxors betydelse och syften inom dessa lärandeteorier.

2.3.1 Behaviorism

Den behavioristiska teorin bygger på att man studerar yttre beteenden hos individer och dessa mäts utifrån personliga erfarenheter.

Den behavioristiska inlärningsteorin var aktuell redan på 1800-talet och fortsatte utvecklas på 1900-talet. Två psykologer, B. F. Skinner (1904-1990) och Ivan Pavlov (1845-1936) forskade och experimenterade inom behaviorismen. Skinners teori om inlärning grundar sig i att förstärka och bekräfta den respons som läraren får av den lärande samt att barnets framgång ska vara en upplevelse som motiverar barnets framtida inlärning.

På 1970-talet fick behaviorismen sitt genombrott i de svenska skolorna och enligt många forskare ansågs det vara det ideala sättet att jobba på. Två viktiga begrepp som tas upp under denna teori är respons och stimuli. Tanken med läxor under denna period var att stimulera och förstärka elevers utveckling genom att belöna eleverna med feedback (respons) när de har gjort bra ifrån sig med sina läxor (stimuli). Det eleverna upplevde genom denna typ av pedagogisk strategi var att de fick beröm för den utförda läxan samt att deras kunskapsutveckling förstärktes vilket i sin tur stimulerade och motiverade eleverna till upprepat beteende samt fortsatt utveckling (Danielsson och Enemar, 2008). I anslutning till detta skriver Säljö (2003) att alla levande varelser behöver något slags motivationsmedel som har antingen en produktiv eller destruktiv effekt.

Pavlovs inriktning inom behaviorismen å andra sidan syftar på att de yttre beteendena hos den som lär sig kan påverkas mycket av den som lär ut. Ett begrepp som Imsen (2000) använder i sin undersökning kring läxor är just motivation. Hon definierar begreppet som förhållandevis målinriktade handlingar och att motivationen är indelad i två kategorier: yttre och inre motivation. Denna indelning har Leo (2004) utvecklat i sin undersökning och beskriver yttre motivation som en klassisk ”respons och stimuli” situation. Han menar på att om en elev gör sina läxor för att senare kunna få någon typ

av belöning från exempelvis sina föräldrar i form av mat, pengar, fritidsaktiviteter, presenter eller dylikt då pratar man om yttre motivation. I det fallet gör eleverna något som de måste för att i efterhand få det de njuter av som resultat av deras ansträngning.

När elever får läxa att göra efter skoltid får läraren ytterligare möjlighet att se vad eleverna har svårt med och vad eleverna behöver arbeta mer med. Eleverna i sin tur får möjlighet att själva ta ansvar för den uppgift de fått och därmed ökar möjligheten för eleverna att utöva kontroll över sig själva genom att driva sig själva att göra uppgiften. Alltså, genom kontroll och styrning kan läraren få en inblick i vad eleven kan och eleven i sin tur visar självkontroll (Hellsten, 1997 och Epstein & Voohris, 2001).

2.3.2 Kognitivism/konstruktivism

Inom den kognitivistiska teorin ligger fokus på att lärande sker när människor, på olika sätt, konstruerar sin omvärld och på vilket sätt de bearbetar olika sorters information. Ur kognitivismen utvecklades sedan konstruktivismen - en lärandeteori som ses som en utvecklad gren ur kognitivismen. Kognitivismen fick dock inte så stort genomslag bland pedagoger utan blev till slut utkonkurrerat av en liknande lärandeteori vilket var inspirerat av Jean Piagets (1896-1980) utvecklingspsykologi.

Den konstruktivistiska lärandeteorin betonar att kunskap skapas genom de vardagliga erfarenheter människor upplever dagligen och att kunskap är något som skapas aktivt av människor. På så sett skapar människor sin egen bild av världen och hur verkligheten ser ut menade Piaget (Claesson, 2007). Denna teori blev väl etablerad hos många pedagoger, speciellt Piagets tolkning. Enligt Piaget sker utvecklingen hos barnet genom att det byggs på ny kunskap på gammal erfarenhet som barnet redan har. Inom konstruktivismen kommer barnets utveckling inifrån och förståelsen ska komma som ett resultat av den nya inhämtade kunskapen. Fokus ligger på förståelse samt att utveckla tänkandet hos barnet. I och med att barn lär sig i olika snabbt tempo delade Piaget barns utveckling i olika stadier och lägger stor vikt på att den nya kunskapen ska anpassas efter barnets utvecklingspotential.

Den konstruktivistiska lärandeteorin används i stor utsträckning inom de naturorienterade ämnena i skolan på 1970-talet. För lärarna innebar detta att den först måste förstå hur varje elev konstruerar sin verklighet och sättet den tänker på och

utifrån det producera sådana läxor som utmanar denna elevs tänkande. Enligt det Piagetanska synsättet är det viktigt att läxan anpassas till barnets kunskapsnivå och förutsättningar för att läxan ska vara relevant. I samma anda bör då lämpliga läxor vara av en undersökande och praktisk karaktär så att barnet kan fortsätta att bygga på sin kunskap och förståelse om omvärlden utanför skolvärlden.

Enligt Muhlenbruck, Cooper, Nye, Lindsay (2000) kan en elevs *förberedelse* inför kommande lektion ses som ett sätt för eleven att på egen hand ta till sig informationen och göra den kunskapen till "sin egen". Därmed utvecklar eleven eget *ansvarstagande* för den kunskap den inhämtar. Genom att läraren ger läxor kan eleven förbereda sig inför exempelvis prov och genom att få en tidsstruktur menar Hellsten (1997) att eleven själv organiserar upp och strukturerar sin tid för läxläsning, vare sig det sker efter skoltid i hemmet eller på skolan. En lärare kan ge sina elever läxor som försäkrar att eleven kommer förberedd inför nästa lektion. Vidare belyser Epstein och Van Voorhis (2001) att läxor har en viktig och betydande roll för den *personliga utvecklingen* hos en elev. Elevens uthållighet, självkänsla och ansvarskänsla tränas samtidigt som hinder och problem löses.

Om man pratar om *inre motivation* menar Leo (2004) att det som driver elevens motivation är inre krafter som när eleven känner sig nöjd med det han/hon har lärt sig eller när eleven inser att kunskap är meningsfullt och mycket betydelsefullt för dennes framgång. I sådana fall pratar man om inre motivation.

2.3.3 Sociokulturell lärandeteori

Denna teori bygger på lärande genom samspel mellan den enskilda individen och andra människor i individens omgivning. Detta sker i olika former av interaktion så som lek eller annan form av gruppinteraktion. De som är i individens närhet har stor påverkan när det kommer till hur individen lär sig, uppfattar saker och hur den tar efter beteenden. Claesson (2007) belyser att kommunikation är ett viktigt begrepp inom det sociokulturella perspektivet och att detta, i skolans värld, kan menas med gruppsamtal i olika storlekar, dialog mellan elever och lärare, kommunikation som sker via dator och så vidare. Några faktorer som påverkar en individs lärande är inte enbart de människor som en individ har omkring sig utan även det biologiska arv och den miljö som individen växt upp i influerar.

Den som kan ses som förebild för det sociokulturella perspektivet är den ryske pedagogen och filosofen Lev Vygotskij som levde under slutet av 1800-talet. Vygotskijs fokus var på den sociala miljön och att ett barns utveckling är sammanlänkat med den miljö han/hon växt upp i och i de sociala kontexter hon befinner sig i.

Enligt Säljö (2003) har skola och utbildning i dagsläget anpassats till viss del till det sociokulturella perspektivet som ett sätt att uppfatta lärande. Detta lärande lägger stor vikt vid betydelsen av de vuxnas roll eller de som kan något. Som barn och elev ska man lära sig av dessa och det sker i ett samspel mellan individer. Det är alltså samspelet som är av större vikt än att söka utveckla sina färdigheter. I och med Lpo94 (Skolverket, 1994) tog skolan in det sociokulturella perspektivet eftersom samhället nuförtiden söker individer som kan kommunicera och samarbeta, menar Säljö (2003).

Hur kan det sociokulturella perspektivet länkas till läxor? Utifrån detta perspektiv är det samspelet mellan individer som är viktigast. Om en elev tar hem individuella läxuppgifter innebär detta att eleven eventuellt får sitta ensam och arbeta med en uppgift. Därför är individuella läxor inte optimala inom det sociokulturella perspektivet eftersom individuella läxor inte är en social handling. Däremot kan en läxa av exempelvis undersökande karaktär vara bättre lämpad enligt sociokulturellt perspektiv då det innebär social interaktion individer emellan. Detta kan vara i form av grupparbete med klasskamrater, förälder eller annan person.

Om eleven tar hem läxor och sitter med sina föräldrar kan detta enligt Hellsten (1997) bidra till *kärlek* och *omsorg*. Då en elev tar med sig läxor hem menar Hellsten (1997) att detta kan bidra till *stärkt gemenskap* och närmare kontakt inom familjen samt närmare kontakt mellan hem och skola. Det är av stor vikt, nämner Hellsten (1997) vidare, för en elev att skapa *identitet* och *ämnesstatus* vilket kan uppnås genom att lärare ger läxor anpassade för den årskursen. Ämnesstatus uppnås genom att en lärare i exempelvis ett praktiskt ämne ger läxa som i sin tur medför ökad respekt för ämnet (Cutforth 1995 i Hellsten 1997:213).

2.4 Vad är en god läxa

Det är svårt att definiera vad en god läxa är och åsikterna skiljer sig markant bland forskare. I den sociokulturella lärandeteorin påträffar man ett begrepp som heter *zone of proximal development* (ZPD). Detta begrepp framhåller Claesson (2007) har stor

betydelse för elevens lärandeprocess och därför bör lärarna vara mycket medvetna och strategiska vid utformningen av läxor. Det som Claesson (2007) menar med begreppet ZPD är att lärandet är en process som påverkas av elevens förkunskaper och att varje elev som befinner sig i en lärande situation har en zon inom vilken utveckling skulle kunna vara möjlig.

Det som enligt Imsen (2000) räknas som en god läxa är medelsvåra uppgifter eftersom just sådana uppgifter kopplas starkt till ZPD i och med att elever då kan uppleva att uppgiften bygger på det eleven redan kan och chansen att eleven visar större engagemang för att lösa uppgiften och samtidigt lyckas med läxan är stor.

I Imsens bok (2000) pratas det även om Atkinsons presentationsmotivation vilket innebär att det är viktigt hur läxor presenteras för elever och vilken typ av läxor som ges. Atkinsons teori säger att det väcks två impulser hos eleverna när en uppgift har blivit presenterad: den första är lusten att börja med uppgiften och den andra är rädslan för att misslyckas med uppgiften och båda impulser varierar beroende på elevens mål och ambitioner.

Det som ses som den ideala typen av läxor som ger maximal motivation hos elever är läxorna med medelsvåra uppgifter enligt Imsen (2000). Detta kan tyckas vara relativt svårdefinierat, men det Atkinson (Imsen, 2000) egentligen pekar på är att medelsvåra läxor är sådana läxor som elever upplever som en utmaning med nåbar framgång det vill säga att uppgifterna befinner sig inom den *närmaste utvecklingszonen* (=”zone of proximal development”, ZPD). Å andra sidan upplevs för enkla uppgifter som understimulerande respektive alldeles för svåra uppgifter som ouppnåeliga. Båda sistnämnda fallen resulterar i att elevernas motivation minskar och risken med att ge upp för tidigt eller över huvud taget börja med uppgifterna är stor. Sammanfattningsvis har motivationen en stor betydelse för hur lång tid elever spenderar på läxor beroende på vilket mål de har med sin utbildning och vilken typ av läxor som ges till eleverna. Skolans mål och lärarens kompetens i detta fall är av stor betydelse.

I en annan forskning hävdar Henriksson (1992 i Hellsten 1997) att de läxor som elever tar med sig hem utförs och stöds med föräldrarnas metoder som enligt Henriksson anses vara amatörmässiga. Det Henriksson påstår är att all inläring

borde ske i en professionell lärares närvaro. Därför anser han att hemläxor påverkar elevernas inläring negativt.

2.5 Lagar och riktlinjer

I läroplanen Lgr 11 (Skolverket, 2011) upptäcker vi att begreppen läxor eller hemuppgift inte nämns. Det står ingenting om lärarens ansvar att ge ut läxor eller att de skall vara en del av elevens fritid. Det är alltså upp till varje lärare att i samråd med arbetslag och skola se över deras ställning till att ge ut läxor. Dock finner vi i Lgr 11 (Skolverket, 2011) att skolan har ett uppdrag att ”i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare” vilket innebär att ansvaret för att eleverna gör sina läxor ligger inte bara på skolan utan även föräldrar och elever ska ansvara för att läxor görs i hemmet.

Vidare hittar vi ett annat perspektiv på undervisningens och därmed läxornas utformning i Lgr 11 där det påpekas att:

En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen skall utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser skall fördelas lika. Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Skolverket, 2011)

Därmed ser vi att skolan har ett ansvar att ta hänsyn till elevers olika förutsättning och behov samt att lärare utformar sin undervisning utefter detta.

I sin studie hävdar Cooper (1989) att syftet med läxorna borde ändras med elevernas ålder. Han påpekar att läxorna och deras syfte borde anpassas till elevernas ålder och årskurs ”Homework should have different purposes at different grades. For younger students, it should foster positive attitudes, habits, and character traits. For older students, it should facilitate knowledge acquisition in specific topics” (Cooper 1989:90, Synthesis of Research on Homework). Det han menar är att läxor skapade för yngre elever borde främja deras personlighetskapande och leda till att bygga positiva attityder och vanor. För de äldre eleverna däremot borde läxor syfta mot att öka elevernas kunskaper inom olika aktuella områden/ämnen.

3. Metod

I det här avsnittet kommer vi att presentera den metod vi valt att använda oss av i vår undersökning. Vi har valt att disponera metodkapitlet i en kronologisk ordning och kommer att diskutera det val av metod vi gjort samt hur vi gjort vårt urval. Här kommer vi även presentera genomförandet av samtalsintervjuundersökningarna, dess utformning, undersökningens tillförlitlighet samt etiska principer.

3.1 Val av metod – kvalitativ undersökning

Stukát (2005) skriver ”Precis som en snickare använder olika verktyg för olika ändamål, bör forskaren ha kännedom om och utnyttja de olika instrument som finns i forskarvärlden” (s 36). Med detta vill vi säga att de val av metoder vi har gjort baserar vi på olika diskussioner vi har haft, författare emellan, och den metod som vi anser bäst besvarar våra frågeställningar. Vårt val av en kvalitativ metodologi framför en kvantitativ metodologi gjordes på grund av att svensk forskning runt läxornas syfte är svagt. Fördelarna med den kvalitativa metodologin är att utifrån analysperspektiv kunna få mer djupgående förståelse för deltagarnas inställning till läxans syfte eftersom det visar sig vara ett område som ännu inte har forskats så mycket inom. Eftersom det inte finns så mycket forskning inom detta ämne skulle det vara svårt att konstruera en enkät där rätt frågor ställs till deltagarna där man kan få så precisa svarsalternativ som en kvantitativ undersökning kräver.

Målet med vår undersökning är att belysa elevers och lärares inställning till läxor och läxornas syfte. Syftet med samtalsintervjuerna är att få fram de oväntade svaren från deltagarna och att förstå hur deltagarna upplever problemet från sitt eget perspektiv (Esaiasson et al., 2007). Vi använde oss av halvstrukturerade samtalsintervjuer vilket innebär att intervjuaren ställer både förbestämda frågor, men lämnar utrymme även för följdfrågor. Genom att samtala och ställa uppföljningsfrågor i en samtalsintervju har man möjlighet att utöka och fördjupa deltagarnas svar för att lättare kunna förstå deras uppfattning om problematiken. Risken med sådana samtalsintervjuer är att samtalet lätt kan ta en annan riktning än planerat vilket i sin tur leder till att tiden avsatt för intervjun kan bli för kort för att ställa alla planerade frågor. En annan risk som kan uppstå vid samtalsintervju är att intervjuaren inte lyssnar tillräckligt noga på den intervjuade i och med att den förbereder nästa fråga och samtalet tenderar att bli

mer som en muntlig enkät. Däremot upptäckte vi att detta inte var ett problem under våra intervjuer. Genom att disponera tiden noggrant och disciplinerat anser vi att vi lyckades få fram intervjupersonernas synpunkter på ett tillfredställande sätt.

3.2 Urval

Urvalet i vår undersökning kan klassificeras som strategiska val. Med tanke på vår professionella yrkesorientering (högstadielärare och gymnasielärare) valde vi att rikta vår undersökning till högstadeelever och lärare på högstadieskolor. Anledningen till att vi valde elever i nionde klass var för att det är de elever som har störst erfarenhet av läxor och har mest underlag för att uttala sig om läxfrågan. Gymnasieskolan valdes bort på grund av att det är en frivillig skolform och vår undersökning riktar sig till den obligatoriska skolformen.

För att välja vår population bestämde vi oss för att utföra vår undersökning i en niondeklass på en skola i Göteborg som har medelprestation enligt SIRIS, Skolverkets Internetbaserade Resultat- och kvalitetsInformationsSystem. Allt för att maximera variationen i de svar som ges på frågan så valde vi en skola som är varken hög- eller lågpresterande.

Ett strategiskt urval var tillämpligt vid valet av lärare då vi framförallt valde lärare som undervisade den undersökta klassen i sådana ämnen där läxor är ett givet delmoment i undervisning såsom språk, matematik och NO. De fyra lärarna vi intervjuade valde vi att kalla Lärare 1, Lärare 2, Lärare 3 och Lärare 4. Alla fyra lärarna har undervisat på intervju skolan mellan fem och tio år och de har alla mer än tio års yrkeserfarenhet inom läraryrket.

Det strategiska urvalet för elevernas samtalsintervjuer gjordes i samråd med klassläraren för att få en så bred och varierad undersökningsgrupp som möjligt. För att säkerställa en variation på svaren från våra intervju elever, valde vi elever som hade olika inställningar till läxor och presterar i skolan på olika nivåer. Valet att göra intervjuer i så kallade fokusgrupper (strukturerade gruppintervjuer sammansatta för ett särskilt syfte, (Esaiasson et al., 2007:361)) gjordes för att elevgrupper som också är kompisar uppmuntrar och/eller utvecklar varandras svar vilket i sin tur leder till en bättre dynamik i samtalen. Dessutom såg vi detta urval som tidseffektivt då vi kunde samla flera deltagare under samma tillfälle. Våra fokusgrupper bestod av fyra elever i

varje grupp, alltså totalt åtta elever. För att undvika att eleverna skulle anpassa sina svar efter varandras, uppmuntrade vi deltagarna i början av intervjuerna att försöka svara så individuellt som möjligt oavsett om de skulle hålla med de andra eller inte. Samtliga deltagare i båda fokusgrupperna fick svara på samma frågor.

3.3 Intervjuutformning och genomförande

Inledningsvis kontaktades den utvalda högstadieskolan och i samråd med en klassföreståndare bestämdes tid, plats och klass för vår undersökning. Intervjuerna genomfördes på den utvalda skolan vid två olika tillfällen. Lärarnas intervjuer skedde individuellt medan eleverna intervjuades i grupper. Intervjufrågorna skilde sig åt något beroende på om det var en lärare eller elever som skulle intervjuas (se bilaga 1), men alla frågor besvarades av samtliga intervjupersoner. Intervjuerna spelades in på en inspelningsapparat med intervjupersonernas tillstånd. Samtliga intervjuer tog ungefär 20 minuter att genomföra och vid varje intervjutillfälle närvarade minst två av oss författare. För att besvara vårt syfte, att undersöka vilken uppfattning lärare och elever har vad gäller läxor, har vi formulerat en huvudsaklig frågeställning som ska hjälpa till att besvara detta. Frågeställningen lyder: Vad är syftet med läxor enligt lärarna respektive eleverna?

3.4 Analysmetod

Den analysmetod vi valde att använda oss av kallas enligt Esiasson et al. (2007) för *idealtypsanalys*. Denna analysmetod innebär att man försöker beskriva de utmärkande drag som finns hos det vi ämnar undersöka för att sedan få en uppfattning om hur detta stämmer överens i verkligheten. ”Genom att jämföra det verkliga samhällsfenomen som intresserar oss med en renodlad idealtyp kan kännetecknande drag hos det verkliga samhällsfenomenet fångas in” (Esiasson et al., 2007:159). Det handlar inte så mycket om att få en direkt avbildning av verkligheten, utan mer om att fånga in och förtydliga viktiga egenskaper hos idealtypen.

Det vi vill få reda på med hjälp av en idealtypsanalys är inte huruvida det vi undersöker tillhör en given klass, utan i vilken utsträckning det vi undersöker liknar den renodlade idealtypen. ”Idealtypanalyser har inte samma behov av fullständighet utan där betyder regeln närmast att den föreslagna indelningen skall säga något väsentligt om undersökningsobjekten” (Esiason et al., 2007:162). Med detta citat

menar Esaiasson et al. (2007) att det finns tolkningsutrymme när det gäller att konstruera idealtyper. De idealtyper som vi konstruerar har sin utgångspunkt i de vetenskapliga teorier som vi har presenterat i tidigare avsnitt (kap. 2).

För att kunna klassificera de resultat som vi har fått in från vår undersökning behövs någon typ av jämförelsepunkt som skiljer dem åt (Esaiasson et al., 2007). Därför anser vi att idealtypsanalys var den mest lämpliga analysmetod för vår undersökning. I följande avsnitt presenterar vi de tre idealtyper som vi konstruerar utifrån de teorier vi anser vara passande för vår undersökning: behavioristisk, konstruktivistisk/kognitivistisk och sociokulturell. Dessa idealtyper skulle ämna hjälpa oss att skatta hur långt ifrån respektive nära idealtypen det vi undersökte befann sig.

Jämfört med tidigare undersökningar som vi tidigare nämnt, exempelvis Danielsson/Enemar (2008), har vi valt att analysera våra resultat utifrån ett mer teorigenomtänkt upplägg. Detta innebär att vi analyserar våra resultat utifrån teoretiskt förankrade idealtyper som vi presenterar nedan.

3.4.1 Behavioristisk idealtyp

De svar som vi klassificerar under den behavioristiska idealtypen är svar som vi ser ha en stark koppling till den behavioristiska lärandeteorin. För att kunna skilja de olika idealtyperna åt väljer vi några jämförelsepunkter vilka kommer att hjälpa oss att med säkerhet kunna placera svaren under de olika idealtyperna. Dessa jämförelsepunkter innebär att våra informanter uttrycker åsikter och erfarenheter som visar karakteristiskt behavioristiska drag så som yttre motivation i form av belöning och straff. Elever som uttrycker att de på något sätt får någon form av belöning, vare sig det är något materiellt eller upprepade positiva beteenden hos den lärande, kommer med stor sannolikhet att klassas inom den behavioristiska idealtypen.

3.4.2 Kognitivistisk/konstruktivistisk idealtyp

I den kognitivistiska/konstruktivistiska idealtypen klassar vi de svar och åsikter som har med personlig utveckling och inre motivation att göra. Enligt den kognitivistiska/konstruktivistiska teorin spelar ansvar, tidsstruktur och förberedelse en central roll. Vidare är bildandet av den egna omvärlden själva essensen i den kognitivistiska/konstruktivistiska lärandeteorin. Alltså, den individuella utvecklingen

bygger på den lärandes egna nyfikenhet och initiativtagande. Därför anser vi dessa jämförelsepunkter vara viktiga för vår undersöknings analys.

3.4.3 Socio-kulturell idealtyp

De svar som kommer att klassificeras under den socio-kulturella idealtypen har framförallt en social karaktär vilket innebär att lärandet sker i en öppen och social miljö där den lärande utvecklas i samspel med andra. Utöver dessa jämförelsepunkter ser vi även den stärkta relationen mellan hem och skola som viktig del av den socio-kulturella lärandeteorin.

3.5 Undersökningens tillförlitlighet

Vi är nöjda med vår undersökning och de resultat vi fick från intervjuerna. Vi anser att vår undersökning är en jämförande studie som inte är generaliserbar, snarare relaterbar, vilket är en mildare variant av generalisering i och med att vår undersökning gjordes på 8 elevers och 4 lärares tankar kring läxor. Generalisering anses, enligt Esiasson et al (2007) vara undersökningsresultat som riktar sig till en större grupp (s 26). Stukát (2005) lyfter att relatering däremot innebär att en undersökning gjord på en mindre undersökningsgrupp kan vara till nytta i jämförelser i andra liknande undersökningar (s 129). Om undersökningen gjorts på flera olika klasser i olika städer/orter skulle undersökningen kunna vara mer generaliserbar.

Esiasson et al. (2007) beskriver begreppet validitet som ett mätinstrument som mäter hur exakta undersökningsresultaten är (s 63). I vår undersökning insåg vi att resultaten vi fick inte kan mätas exakt eftersom det vi ville komma fram till var elevers och lärares personliga synpunkter. I sådana fall är det svårt att få ett precist resultat då det handlar om olika personers åsikter. Dessutom är det svårt att avgöra huruvida svarspersonerna, medvetet eller omedvetet, är ärliga eller oärliga i en undersökning som vår. För att undvika sådana svar som svarspersonerna tror att forskarna förväntar sig försökte vi formulera sådana frågor i vårt frågeformulär som undviker denna typ av felkälla.

När man genomför undersökningar är det viktigt att undersökningen mäter det som man har för avsikt att mäta, att systematiska fel är uteblivna samt att det finns en överensstämmelse mellan teoretisk definition och operationell indikation (Esiasson et al., 2007:63). En annan viktig faktor är att undersökningen är reliabel. Med detta

menas att undersökningen är fri från slumpmässiga och osystematiska fel. När det brister i reliabiliteten är det på grund av att man varit slarvig i datainsamlingen eller under databearbetningen (Esaiasson et al., 2007:70). Det kan innebära att man läst av anteckningarna slarvigt, att man hört fel under en intervju eller att man varit ouppmärksam då intervjupersonen svarat, för att nämna några. Eftersom vi formulerade våra intervjufrågor i enlighet med syftet med vår uppsats anser vi att validiteten är god, vi har mätt det vi haft för avsikt att mäta. Då vi spelade in våra intervjuer och då vi klart och tydligt hörde intervjupersonernas svar, eliminerade vi risken att missa någonting som intervjupersonerna svarade eftersom allt finns med på ljudupptagning. De citat som vi använt har vi gjort vårt yttersta för att få så korrekt transkriberade som möjligt. Därmed har vår undersökning även god reliabilitet.

3.6 Etiska principer

De medverkande i vår undersökning informerades om att undersökningen var anonym och frivillig. Svarspersonerna informerades om att deras svar enbart skulle användas i forskningssyfte och inte delas till en tredje part. Svaren som kommer att användas i denna uppsats kommer inte att röja deltagarnas identiteter. Samtliga elever var över 15 år gamla vilket betyder att de inte omfattas av samtyckeskravet. Således behövde vi inte få tillstånd/samtycke från föräldrarna då eleverna hade rätt att själva välja om de ville delta i vår undersökning eller inte (Esaiasson et al., 2007).

4. Resultat och analys

Undersökningens resultat presenteras i underrubriker för att få ett tydligare sammanhang. För att göra resultatredovisningen mer systematisk följs varje citat av en analytisk del. Som vi tidigare nämnt valde vi att analysera resultaten från vår undersökning utifrån de tre idealtyperna: behavioristisk, kognitivistisk/konstruktivistisk och sociokulturell. Under intervjuerna och analysprocessen kunde vi se att våra informanternas uppfattningar om läxan och dess syfte skiljde sig åt framförallt beroende på vilket ämne det handlar om. Tre av fyra av de intervjuade lärarna undervisar i mer än ett ämne, därav de olika uppfattningarna. Eleverna å andra sidan får läxor i de flesta ämnena. Därför är det svårt att ha en samlad bild av vad syftet med läxan är och därför kan deras åsikter uppfattas som tvetydiga eller komplexa. För att förtydliga dessa olikheter kommer vi att systematiskt presentera samtliga av informanternas svar följt av en analys utifrån de tre idealtyperna.

4.1 Enligt den behavioristiska idealtypen

Efter en inledande allmän diskussion kring läxor och syftet med läxor visade det sig att första tanken som dök upp hos majoriteten av de intervjuade eleverna var att läxan ges för att straffa eleverna. Elev 3 definierade begreppet *läxa* på följande sätt ”Ordet ’läxa’ tycker jag låter som om man får ett straff. Så jag tycker att läxa idag får man om man inte varit med på lektionen”. Detta tyder på att elevernas spontana kommentar när det gäller läxor är att de får det för att straffas, men vid närmare eftertanke under intervjuerna visar de en djupare förståelse för meningen med läxan.

För att föra vidare diskussionen inkluderade vi motivationsbegreppet, vilket också ingår i den behavioristiska lärandeteorin, och hur de motiverar sina elever så att de gör sina läxor. Lärare 1 svarade då:

Jag kanske påpekar ändå att det inte går att vara med på diskussionerna om man inte har gjort sin läxa. Så, då brukar de försöka göra det till nästa gång.

Lärare 3 svarade på samma fråga och uttryckt fasta åsikter om att elever ska antingen straffas eller belönas och pratade om ”piskan” och ”moroten”:

För vissa funkar ju piskan. De som inte gör läxan på grund av att de tror att de ska kunna smita, för de kan ju piskan vara en bra motivering att göra den och för de andra behöver inte den då. För de funkar ju moroten 'vad bra att jag lärde mig det'.

Detta påminner oss mycket om vad inom behaviorismen kallas för "respons" och "stimuli" (se kapitel 2.3.1) där den lärande motiveras av yttre motivation vilket oftast handlar om att få något som belöning eller straff om man klarar respektive inte klarar en uppgift.

För en del elever var betyget det avgörande när det handlade om läxans syfte. När vi ställde frågan "Varför tror du att ni får läxor?" förklarade Elev 3:

Man ska ju uppnå vissa mål för att man ska få ett visst betyg och om man gör läxorna så kan man visa att man når upp till de målen. Om man inte gör dem kanske man visar på ett annat sätt att man når upp till målen, men man har ju större chans.

I detta fall är det tydligt att Elev 3 är medveten om vilka krav som ställs för varje betyg inom ett ämne vilket gör att Elev 3 kan själv styra vilket betyg han/hon nöjer sig med. Även detta exempel ingår i det som inom behaviorismen kallas för yttre motivation.

Att elever kopplar läxan till straff verkar inte vara ovanligt i dagens skola. Andra elever ser läxan som ett potentiellt klädesplagg eller mobil. På frågan "Får du någon belöning eller straff om du gör/inte gör dina läxor? Av dina föräldrar, lärare eller dig själv?" förklarade Elev 2 hur hennes/hans föräldrar brukar reagera om hon/han klarar en uppgift, "Då får jag ett 'Bra!' och så får jag gå och köpa lite kläder för att jag har varit duktig och fått bra resultat på mina läxor" och fortsätter med hur deras reaktion är när hon/han inte klarat något: "Men om jag inte gör det så säger de 'jag har sagt till dig att göra dina läxor, jag har verkligen sagt till dig'. Då får jag skäll". Elev 1 delade samma uppfattning och fortsatte:

Om jag fick ett MVG så fick jag alltid en glass, eller en peng, eller något sådant. Men efter ett tag så fick jag inte så många MVG så det blev oftast straff.

Å andra sidan ser vissa elever betygen som en stor motivation. Om det innebär att nå ett visst betyg för att elever ska visa upp att de är duktiga (och i sin tur få till exempel en materiell belöning av sina föräldrar) eller om det handlar om att de har utvecklat sin kunskap för deras skull och för framtiden framgår tydligt i våra intervjuer. När vi frågade Elev 4 ”För vem gör du dina läxor?” berättade han/hon:

Jag vet att skolan inte sätter betyg på läxorna utan på inlämningarna och proven och jag har inte riktigt den inställningen att jag vill gå över det jag behöver utan om det är 200 poäng så gör jag så jag får 200 poäng. Och om det betyder att jag ska göra 10 läxor så gör jag 10 läxor men annars kör jag.

I detta fall handlar det om att inte få något straff så eleven gör sina läxor för att han/hon ska klara sig utan negativa konsekvenser. Utifrån den behavioristiska idealtypen kan man komma fram till att elever oftast vet vad som väntar dem om de klarar vissa uppgifter eller om de inte gör det. På så sätt styrs elevernas handlingar av både lärare och föräldrar med vad behavioristen anser är den ultimata inlärningsmetoden.

I våra intervjuresultat hittar vi även hybridsvar vilket innebär att svaren kan analyseras utifrån två idealtyper. Ett sådant exempel är Elev 5s uppfattning om varför man ska göra sina läxor, ”Jag gör det för mig själv. För att jag ska vara mer aktiv på lektionerna när de ställer de frågorna och för att förbättra mig och få högre betyg”. Här menar Elev 5 att det som driver dennes motivation är den inre motivationen och den personliga utvecklingen vilken anses som en ren kognitivistisk/konstruktivistisk komponent. Elev 5 anser även att betygen är viktiga vilket kan ses som en typ av belöning för den ökade kunskapen. Enligt den behavioristiska idealtypen drivs Elev 5 av den yttre motivationen däremot framgår det inte av intervjun om de höga betygen ses som en potentiell materiell belöning eller ”morot” för ökad personlig utveckling.

4.2 Enligt den kognitivistiska/konstruktivistiska idealtypen

Under vår undersöknings intervjuer med både elever och lärare upptäckte vi ett återkommande begrepp – *personlig utveckling*. Detta begrepp sett genom den kognitivistiska/konstruktivistiska linsen visar att både läraren och den lärande värderar den personliga utvecklingen högt och att syftet med läxor är framförallt att effektivisera den *personliga utvecklingen*. När vi ställde frågan ”Varför tror du att ni

får läxor?” uttryckte Elev 7 det på följande sätt, ”Därför att vi ska bli bättre på sådana saker man inte är speciellt bra på. För att förbättra sina svagheter”. I det här fallet ser vi att Elev 7 har förstått att läxan har en djupare mening och att syftet med läxan är att gynna både deras intellekt och deras personliga karaktär.

Lärare 3 tryckte på att elever bör lära sig att ta ansvar för sin utveckling. När vi frågade ”Vilket är ditt främsta syfte du har i åtanke när du konstruerar dina läxor?” svarade Lärare 3:

Ibland när de har ett eget arbete, de skall skriva en uppsats till exempel då blir det så, då får de uppgiften i början av de här tre veckorna, låt oss säga, då har de en deadline när det skall vara klart och inlämnat. Då är det väldigt mycket upp till dem.

På samma fråga tycktes Lärare 4 dela samma mening och berättade att ”Det känns som att det är viktigt med läxor för där är det mer som en struktur och få in det där med ansvaret”. Att kunna planera sin tid och ta ansvar för att läxor och inlämningar ska vara klara till ett visst datum ansåg dessa två lärare är viktigt för elevernas utveckling. Även Lärare 1 delade samma mening och sade att:

Vi har ett beting... ‘så här långt behöver vi hinna den här veckan och den här veckan för att vi skall hinna med kursen’ liksom. Så det har vi som gräns, plus det att vi lägger till ett avsnitt med blandade uppgifter för att de skall jobba med alla delområden hela tiden.

Genom att eleven får läxor lär den sig att ta eget ansvar för att förbereda inför nästkommande lektion samtidigt som den måste organisera upp och strukturera sin tid i sin strävan efter att nå så goda skolresultat som möjligt. Både *ansvar*, *tidsstruktur* och *förberedelse* ses som tre av de viktigaste begreppen inom den kognitivistiska/konstruktivistiska lärandeteorin som vi tidigare presenterat i kapitel 2.3.2.

Även Lärare 2 var inne på samma spår när det gäller syftet med hennes/hans läxor och menade att “Det kan vara en del av en förförståelse att man läser på i NO hemma för att man skall kunna liksom hänga med på lektionen”. Det som många pedagoger inom den kognitivistiska/konstruktivistiska lärandeteorin anser är viktigt är just att

elever ska *bilda sin egen omvärld*; att de ska skapa sin egen definition och bild av den nya kunskapen för att senare kunna använda den i diskussioner eller i livet.

Läxan enligt den Piagetanska lärandeteorin (se kapitel 2.3.2) ses som tillfälle för eleven att sätta sig ner och reflektera över den inhämtade kunskapen på egen hand. Därför anser forskare och pedagoger som använder sig av denna lärandeteori att elever behöver tid för att bearbeta den nya kunskapen på egen hand och inte tillsammans med andra. Lärare 3s tankar kring läxans syfte visades vara följande:

Det märks att reflektionen kommer när de sitter hemma. I en skolsal där de sitter 30 eller flera finns inte tid för reflektion på samma sätt. Hemma kan de stanna upp mitt i en mening och fundera på hur sambandet är mellan det och det.

Vår undersökning visar att majoriteten av våra intervjuade elever och lärare ansåg att ett begrepp som starkt kopplas till läxor är *repetition*. På frågan ”Varför tror du att ni får läxor?” uttryckte Elev 1 det på följande sätt ”Jag tror att det är för att vi ska repetera. Repetera på vardagarna eller på fritiden så att man kommer ihåg det lättare”. Lärare 4 tycktes dela samma mening och berättade att:

Läxa för mig är mycket repetera det som man gjort i skolan. [Det är viktigt] att i språk påminna sig om det som man just har lärt sig, så att man inte liksom tappar det.

Även Lärare 2 tyckte att:

Det är väldigt tydligt i NO ämnet (...) första gången man gör det ‘fattar ingenting’, nästa gång ‘aha’ och så till slut så faktiskt förstår man det här. Man behöver se det några gånger. Om man bara gör det en gång i skolan så räcker det inte.

Elev 8 å andra sidan såg repetitionsläxan som ett tillfälle att kunna gå tillbaka till det som hon/han har missat på lektionen eftersom:

(...) man inte sitter och ger 100 % på alla lektioner. Om man har en lång dag så är det på vissa lektioner som man inte lyssnar lika mycket. Då är det ju bra om man kan läsa igenom sen eller ha det i läxa eller så att man faktiskt lär sig det.

Att se läxan som repetition går tillbaka till den kognitivistiska/konstruktivistiska principen som innebär att för bästa resultat bör eleven sitta själv i lugn och ro och bearbeta den nya kunskapen. På det här sättet menar kognitivisten/konstruktivisten att den lärande utvecklas genom att bilda sin egen förståelse av den nyinhämtade kunskapen.

Elev 3 höll med lärare 2 och menade att ”man ska göra dem [läxorna] för sitt eget bästa så man blir mer engagerad i skolan” och fortsatte med ”att det inte hjälper något om de [lärarna] ger oss något utan att vi måste stå på våra egna ben och göra läxorna själva.” Dessa två citat visar på att den kognitivistiska/konstruktivistiska metoden om att kunskap ska inhämtas och bearbetas *på egen hand* finns inpräglad även i dagens lärares och elevers tankar.

I kapitel 2.3.2 nämnde vi att begreppet *inre motivation* ses som en del av den kognitivistiska/konstruktivistiska lärandeteorin. På frågan om varför eleven gör sina läxor förklarade även Elev 5 hur dennes förståelse för läxans syfte har skiftat från tidig ålder till nu, ”när jag var mindre så tyckte jag inte om läxor, men nu börjar man förstå att det är nyttigt och att det gör skillnad”. Även Elev 4 bekräftade detta ”om man tänker på ’det här är viktigt för mig och jag ska göra detta’, så tror jag att man gör läxorna bättre”. ”Man kan lyckas bättre på ett prov eller om man ska kunna saker för att man vill göra saker senare i livet.” Det sistnämnda citatet är taget från intervjun med Elev 6 som även han/hon ansåg att det som driver en framåt är just den inre motivationen och att läxors syfte är att hjälpa till för att de ska lyckas både i skolan och senare i livet.

4.3 Enligt den socio-kulturella idealtypen

Av undersökningens intervjuer samlade vi en stor variation av svar och olika uppfattningar om de positiva aspekterna läxor får med sig. Lärare 2, till exempel, förklarade att:

Många [elever] sitter och Skype²-pluggar. De pluggar tre, fyra, fem personer och så har de linjen på och så fort de behöver hjälp så diskuterar de och pratar igenom de olika sakerna de har.

Med detta citat menade Lärare 2 att eleverna skapar en social miljö där de löser de olika uppgifterna med hjälp av varandra på så sätt att eleverna förklarar deras perspektiv på den nya kunskapen. Denna form av läxläsning, som vi tidigare nämnt i kapitel 2.3.3, enligt den socio-kulturella lärandeteorin underlättar och effektiviserar elevens lärandeprocess.

När vi ställde frågan ”Kräver ni som lärare att elevernas föräldrar ska vara delaktiga i elevernas läxläsning i hemmet? Varför/varför inte?” förklarade Lärare 4 att det är ett sätt för föräldrarna:

Att få en inblick i vad barnen gör genom att se vad de har för läxor. Om man inte får det på något annat sätt så kan man känna sig delaktig.

Att läxan stärker kommunikationen mellan hem och skola är en av anledningarna till varför det ges läxor inom den socio-kulturella lärandeteorin. Som vi tidigare nämnt i kapitel 2.3.3. skriver Hellsten att när barn och föräldrar tillsammans sitter med läxa så kan det bidra till stärkt kärlek, omsorg och starkare gemenskap barn och föräldrar emellan.

Ett grundbegrepp inom den socio-kulturella lärandeteorin är just att lära genom att socialisera. Lärare 1 uttryckte att oftast är det läxor som förbereder eleverna inför en diskussion på klass- eller grupp-nivå. På frågan ”Hur motiverar du dina elever så att så många som möjligt gör sina läxor?” svarade Lärare 1 på följande sätt:

När det gäller diskussionsläxorna, där märker man efter en eller två gånger att om man inte gjort läxan att det blir ganska svårt att hänga med i diskussionen och då behöver inte jag göra så mycket utan de själva upptäcker att ’Oj, då’.

I det sistnämnda fallet ansåg Lärare 1 att läxan som förberedelse inför en diskussion är en förutsättning för att eleven ska utvecklas och faktiskt lära sig något från sina

² Skype är ett internetbaserat socialt dataprogram där man ringer till varandra gratis och har möjlighet till videosamtal så att man ser varandra medan man pratar.

klasskompisar och på så sätt kan eleven bidra med sin kunskap och hjälpa till att klasskompisarna lär sig något av henne/honom.

4.4 Övrigt

Det är viktigt att nämna att inte alla intervjuvaren kunde analyseras utifrån de tre idealtyperna. Trots att många tankar, principer och metoder de använder sig av hamnar under en viss lärandeteori är andra principer och metoder så diffusa att vi har svårt att analysera dem utifrån dessa tre idealtyper. Följande citat är taget från undersökningsintervjun med Lärare 2 och visar ett tvivelaktigt beteende och när vi frågade hur det skulle se ut om det inte fanns några läxor, ifrågasatt Lärare 2 läxornas existens och föreslog ”Prova det: Läxfri termin!”. Vidare förklarade Lärare 2:

Vi kanske behöver bli tvingade ibland att tänka om tror jag. Det är så lätt att man kör på och tänker att 'A, det är bra med läxor för då får de struktur och ansvar'.

I detta fall ser Lärare 2 läxor som en självskrivna regel men som tål att utmanas.

5. Diskussion och slutsatser

Syftet med vår undersökning var att ta reda på lärare och elevers inställning vad gällde syftet med läxor. I detta avsnitt kommer vi att presentera våra slutsatser och det vi kommit fram till under vår undersökning.

De elever som deltog i våra intervjuer ansåg att de viktigaste syftena med läxor är: förberedelse och att repetera det de lärt sig i skolan vilket i sin tur gör att de förbättrar sina svagheter. Dessa syften kan bidra till en personlig utveckling hos eleverna som de kan ha mycket god nytta av i skolarbetet samt i deras vardagsliv, i enlighet med den kognitivistiska/konstruktivistiska lärandeteorin. Genom att analysera Hellstens och Epstein & Van Vooris teorier vad gäller läxors syften och de resultat vi har fått från vår undersökning med både lärare och elever har vi kommit fram till att en kombination av läxor som förberedelse, repetition och personlig utveckling verkar vara de viktigaste syftena när lärare utformar läxor i skolan. Vi tolkar dessa syften som en del av den kognitivistiska/konstruktivistiska lärandeteorin.

När det gäller motivation som vi tidigare presenterat i kapitel 2, kan vi med erfarenhet ifrån läraryrket, tolka att ofta är det den yttre motivationen som är mest effektiv för eleverna, vilket är en central del i den behavioristiska lärandeteorin. Dock verkar det som att den inre motivationen är den som är långvarig och som kan visa att eleven har förstått att skolan och ens insats i skolan i sig ger någonting till eleven. Eleven kan se meningen med att lägga ner tid och möda, den kan känna sig driven av att för egen maskin, utan belöning, göra sina läxor och visa sitt engagemang eftersom det i sig fyller eleven med mening. Det verkar som att ett antal av våra intervjupersoner har anammat det som inom den kognitivistiska/konstruktivistiska lärandeteorin anses vara av stor vikt.

Utifrån vår undersökning kan vi få en bild av hur icke-statiskt lärare högst troligen arbetar i klassrummet. Den situation läraren befinner sig i verkar avgöra hur läraren använder sig av de teoretiska verktygen läraren har med sig. Detta kan tolkas att lärarna som deltog i vår undersökning inte uttryckte några tydliga drag på att de använde sig av en viss lärandeteori mer än någon annan. Snarare var det så att lärarna själva uttryckte att de använde sig av en blandning av de tre lärandeteorierna.

I nuvarande läroplan Lgr 11 nämns inte läxa som moment, det finns inga klara och tydliga direktiv om läxans syfte och användning. Därför verkar det vara fritt fram för lärare och skollädaing att göra egna tolkningar kring läxor och hur de bör användas i deras skola.

Utifrån våra resultat kan vi dra slutsatserna att intervjugruppen som helhet inte skiljde sig avsevärt från varandra i de svar som de uppgav. Vi utgår från att de har varit sanningsenliga och ärliga då de medverkat och framlagt sina svar, men detta är självklart svårt att helt avgöra. Eftersom vår undersökning sträckte sig till åtta elever och fyra lärare på en skola, från en klass, kan vi inte dra generella slutsatser.

De svar vi fick av lärarna gällande läxans syfte visar att syftet med läxan i skolan beror på vilken situation lärare och elev befinner sig i, vilket ämne och relationen till eleverna läraren har och att det är detta som styr hur de använder sig av den teoretiska grund lärarna har fått med sig från sin utbildning. De lärandeteorier som vi tidigare presenterat i kapitel 2.2 utgör en grund för lärarna att stå på, men ingen av de intervjuade lärarna anser sig tillämpa ett renodlat behavioristiskt, konstruktivistiskt/kognitivistiskt eller socio-kulturellt perspektiv. Därmed kan vi inte trycka på att lärarna använder sig av varken den ena eller den andra, utan bara anta att de tillämpar bästa möjliga lärandeteori för de ämnen, moment eller områden lärarna befinner sig i.

De insikter vi fått från vår undersökning är att läxor inte är fullt lika självklara längre som moment i den undervisning som vi författare ämnar föra. Klart att vi har blivit påverkade av undersökningens resultat där vår medvetenhet kring läxor har ökat i och med att vi problematiserat och analyserat många åsikter kring läxor. Vi kommer inte att ge läxor bara för att ge läxor, utan vi kommer att sträva efter att se till att de läxor vi ger har ett faktiskt syfte och tydlig mening med varför eleverna får dessa. Att ge läxa bara för läxans skull anser vi är meningslöst och som slösar lärares och elevers dyrbara tid.

De resultat vi kommit fram till har mycket gemensamt med resultat från tidigare undersökningar, men det skiljer sig på så sätt att vår undersökning framförallt utgår ifrån Lgr 11 (Skolverket, 2011) samt att vi har fått med elevernas syn på läxors syfte på högstadiet. Genom att göra denna undersökning bidrar vi till att så ytterligare ett frö som i sin tur kan inspirera till vidare undersökningar som kan bidra till en mer

gemensam generell syn på läxor.

Utifrån vår undersökning inser vi att det finns mycket mer att undersöka inom ämnet. Det som skulle vara intressant att undersöka vidare om är tidsaspekten när det gäller läxarbete, det vill säga hur lång tid som är rimligt att lägga på läxor så att elevers studier och resultat medför en positiv progression. En annan intressant undersökning inom ämnet skulle kunna vara att undersöka hur en läxfri skolgång skulle kunna se ut och vad den skulle resultera i.

Referenser och referenslista

Böcker

Claesson, S (2007). *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Esaiasson, P et al. (2007). *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Nordstedts Juridik

Hellsten, J-O (2000). *Skolan som barnarbete och utvecklingsprojekt. En studie av hur grundskoleelevers arbetsmiljö skapas- förändras- förblir som den är*. Uppsala: Uppsala Studies in Education 86.

Steinberg, J (2006). *Läxläsning*. Malmö: Gleerups

Stukát, S (2005). *Att skriva ett examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Dokument

Lindell, Ebbe (1990). *Läxor: hemarbetets utformning och effekter*. Stockholm: Skolöverstyrelsen. (forskningsrapport)

Skollagen (SFS2010:800)

Utbildningsdepartementet. *Läroplan för grundskolan, Lpo94*.
<http://www.skolverket.se>

Utbildningsdepartementet. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11*. <http://www.skolverket.se>

Skolverket, 2005: Elever med utländsk bakgrund. En sammanfattande bild. Stockholm: Skolverket. (rapport)

Internetkällor

Cooper, Harris (1989). Synthesis of Research on Homework.
http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el198911_cooper.pdf (Besökt 26/2-2013)

Holm, Ann-Sofie (2005). Vi killar har lite mer vid sidan om. *Didaktisk tidskrift, Vol. 15, No. 1-2 2005* <http://www.didaktisktidskrift.se/Holm.pdf> (Besökt 22/03-2012)

Nationalencyklopedin. www.ne.se. (Besökt 24/11 2011)

Rädda Barnen. *Rädda Barnens krav*
<http://www.rb.se/vartarbete/isverige/skolautbildning/skolpolitik/Pages/vara%20krav.aspx> (Besökt 9/12 2011)

Skolverket, Siris. <http://siris.skolverket.se/apex/f?p=Siris:1:0::::> (Besökt 18/9 2012)

Svenska Akademiens Ordbok. www.saob.se (Besökt 24/11 2011)

Sydsvenska. www.sydsvenskan.se/sverige/article618301/Laxor-okar-klyftorna.html
(Besökt 1/12 2011)

Tidskrifter

Epstein, J. & Van Voorhis, F. (2001). More Than Minutes: Teachers' Roles in Designing Homework. *Educational Psychologist*, 36, 3, 181-193

Hellsten, J-O (1997). Läxor är inget att orda om. *Pedagogisk forskning nr.3* Uppsala universitet

Högdin, Sara (2011) Hemmets resurser. *Pedagogisk forskning nr.1* Stockholms universitet

Muhlenbruck, L. et al. (2000). Homework and achievement: Explaining the different strengths of relation at the elementary and secondary school levels. *Social Psychology of Education*, 3, 295–317

Säljö, Roger (2003). Föreställningar om lärande och tidsandan. I S. Selander (red.): *Kobran nallen och majjen. Tradition och förnyelse i svensk skola och skolforskning*. Myndigheten för skolutveckling. (Forskning i fokus Nr 12). Stockholm: Liber Distribution.

Södergren, K (2004) Läxor stjälar tid från familjen. *Ica Kuriren* nr.35. Västerås: ICA-Förlaget.

Uppsatser

Danielsson, H och Enemar, E (2008). Lärares syn på läxor i grundskolan – en intervjustudie

Johansson, L och Törnqvist, M (2006). Varför har vi läxor? En undersökning om lärares syfte med läxor

Keszei, Marianne (2008). Läxa – En gränslös undervisning? En studie i läxans gränser samt hur lärare och rektorer kommunicerar kring dessa.

Leo, Ulf (2004). Läxor är och förblir skolarbete. En studie om inställningar till läxor i ett F-9spår i grundskolan.

Bilaga 1

Intervjufrågor: (elever)

- Vad är din grundinställning till läxor?
- Tycker du att det är positivt eller negativt med läxor? Varför/varför inte?
- Varför tror du att ni får läxor?
- För vem gör du dina läxor?
- Får du hjälp med dina läxor hemma? Av vem?
- Får du någon belöning eller straff om du gör/inte gör dina läxor? Av föräldrar, lärare eller dig själv?
- Tycker du att det finns någon koppling mellan läxor och betyg? Förklara.
- Hur skulle det se ut om det inte fanns några läxor?

Intervjufrågor: (lärare)

- Vilket ämne undervisar du i?
- Vad är din grundinställning till läxor?
- Hur definierar du läxa?
- Vad är det främsta syftet du har i åtanke när du konstruerar dina läxor?
- Kräver ni som lärare att elevernas föräldrar ska vara delaktiga i elevernas läsläsning i hemmet? Varför/varför inte?
- Hur motiverar du dina elever så att så många som möjligt gör sina läxor?
- Hur skulle det se ut om det inte fanns några läxor?